

פרלמנט הנוער

לשיתוף בני ובנות נוער
בקביעת מדיניות

סיכום פרדיקט לשנת 2019

פרלמנט הנוער

לשיתוף בני ובנות נוער

בקביעת מדיניות

סיכום פרויקט לשנת 2019

עורכות:

עו"ד דניאלה זלוטניק רז
עו"ד ורד וינדמן

עורכות:

עו"ד דניאלה זלוטניק רז

עו"ד ורד וינדמן

תודה מיוחדת לורדה אלקרינאוי על המשוב שלה לחוברת הפרלמנט.

תודות והערכה

המועצה לשלום הילד מודה מקרב לב לשותפים הרבים לפרויקט פרלמנט הנוער בבאר שבע וברהט, על המחויבות, התמיכה והסיוע לאורך הדרך.

ד"ר **חפצי זוהר**, סגנית ומ"מ ראש העיר באר שבע, מחזיקת תיק החינוך

מר **סלים אלקרינאוי**, מנהל מחלקת נוער (לשעבר), עיריית רהט

מרים הוטר, מנהלת היחידה למצוינות, מנהל החינוך, עיריית באר שבע

רחל פלג, מנהלת מחלקה לחינוך על יסודי, מנהל החינוך, עיריית באר שבע

עידן יחזקאל, מנהל מחלקת נוער, חברת 'כיוונים' באר שבע

אדיר מתתיהו, רכז תחום מנהיגות, מחלקת נוער, חברת 'כיוונים' באר שבע

חמיס קרינאוי, מלווה מועצת נוער, עיריית רהט

נורס הוזיל, מחלקת נוער, עיריית רהט

אוניברסיטת בן גוריון בנגב, ובמיוחד **לדניאל חיימוביץ**, נשיא האוניברסיטה, **נינה פרליס**, מנהלת המחלקה לקשרי ציבור, **איה ברעם**, ראש מדור אירוח, כנסים וטקסים, **ודרון גרסיאני**, רכז אירועים וטקסים.

תודה רבה לעו"ס בת שבע פיק, מנהלת פרלמנט הנוער 2019, על עבודתה המצוינת.

תוכן עניינים

5	דבר מנכ"לית המועצה לשלום הילד על פרלמנט הנוער.....
7	פרלמנט הנוער של המועצה לשלום הילד.....
11	מושב 1: בני ובנות נוער מדברים על הגדרת התופעה של 'פגיעות בילדים ונוער במרחב המקוון' ודרכים לטיפול בה.....
15	מושב 2: בני ובנות נוער מדברים על צמצום מספר הקטינים הנפגעים בתאונות הקשורות לכלי רכב חשמליים.....
20	מושב 3: בני ובנות נוער מדברים על דרכים מיטיבות להיערכות בתי ספר ולשילוב תלמידים עם אלרגיות במוסדות חינוך.....
24	מושב 4: בני ובנות נוער מדברים על האופן בו הם מעוניינים ללמוד על מיניות בריאה מאנשי מקצוע במסגרות החינוך והרווחה.....
30	רשימת בתי הספר שהשתתפו בפרויקט פרלמנט הנוער 2019.....

דבר מנכ"לית המועצה לשלום הילד על פרלמנט הנוער

פרלמנט הנוער של המועצה לשלום הילד נולד מתוך רצון לכבד ולהביא לידי מימוש את זכותם של בני ובנות נוער להביע עמדה ולהשתתף בקביעת מדיניות בנושאים הנוגעים לחייהם, ומתוך עמדה עקרונית ואמונה, כי להשתתפות זו עשויה להיות השפעה חיובית ומשמעותית על טיבה של המדיניות עצמה, ועל יכולתה להשפיע לטובה על חייהם של נוער בישראל.

פיתוח פרלמנט הנוער נעשה לאור האמנה הבינ"ל בדבר זכויות הילד, שבעוד חודשים ספורים ימלאו לכינונה 30 שנה, ובעיקר לאור סעיף 12(1) לאמנה, המעגן את עיקרון ההשתתפות. עקרון זה הוא אחד מהחידושים העיקריים בתפיסת זכויות הילד, והוא נועד למלא שתי תכליות עיקריות. האחת, לחזק את ההכרה בילדים כבעלי זכויות וקול, ולתת להם מקום להביע את עמדתם בנושאים הנוגעים לחייהם. והשנייה, להביא לקביעת מדיניות מיטיבה, מתוך הכרה כי ילדים הם 'המומחים הטובים ביותר לחייהם', ושיתופם יתרום לקביעת מדיניות מתאימה ורלוונטית. כיום, לא נעשית בישראל הטמעה שיטתית של עיקרון ההשתתפות: חסרה מדיניות ברורה המחייבת שמיעת ילדים, ואין פרקטיקה עקבית של מתן קול לילדים.

מטרת פרלמנט הנוער היא, אם כן, להגשים את סעיף האמנה, להניח את היסודות להשתתפות נוער בקביעת מדיניות, ולספק פלטפורמה לדיאלוג משמעותי בין נוער לקובעי מדיניות ברוח זכויות הילד.

השתתפות נוער בקביעת מדיניות היא תחום חדש ומתפתח בשיח זכויות הילד ונודעת לו בעינינו חשיבות משמעותית, כאמור הן מבחינת בני ובנות הנוער עצמם והן מבחינת מדיניות למען נוער, בהווה ובעתיד. אנו מאמינים, כי לא זו בלבד שלבני ובנות נוער בישראל זכות להיות שותפים בהליכי קבלת החלטות וקביעת מדיניות בסוגיות הנוגעות לחייהם, אלא ששיתוף אמיתי תורם תרומה משמעותית להתפתחות ולהעצמה של בני ובנות הנוער, מחזק ערכים דמוקרטיים בחברה ומאפשר שינוי חברתי של ממש. במקביל, ההזדמנות הניתנת לקובעי מדיניות להקשיב לבני ובנות נוער תורמת לפיתוח חקיקה, מדיניות ושירותים אשר עונים על הצרכים הייחודיים של נוער ומתאימים לחייהם.

במהלך שני העשורים האחרונים הלכה והתפתחה, אם כי באופן מוגבל, חקיקה ופרקטיקה שמבקשות להבטיח השתתפות של נוער בהחלטות הנוגעות לחייהם האישיים. **פרלמנט הנוער מבקש לקחת את מימוש הזכות להשתתפות צעד נוסף קדימה - לצאת מגבולות הספירה האישית והמקומית אל הספירה הציבורית המדינית. חזונו של פרלמנט הנוער הוא לפתח מודל השתתפות ארצי ובר קיימא, ולהביא להטמעתם של הרעיון ומודל הביצוע שלו כך שקובעי מדיניות יערבו בני ובנות נוער בתהליך קבלת ההחלטות באופן מובנה, שיטתי ושיגרת.**

במשך שנים נהגה המועצה לשלום הילד לשתף ילדים במסגרת כנס הנגב לשלום הילד, שהינו כנס מדיניות שכל כולו עיסוק בסוגיות מדיניות ביחס לילדים ונוער. בכנס בדרך של שיגרה משתתפים בני ובנות נוער, מציגים את נושא המושב, לצד עמדה שלהם או שאלות לקובעי המדיניות המשתתפים בו. הפרלמנט, במידה מסוימת, בונה תמונת מראה לכנס, במובן זה שרוב המשתתפים בפרלמנט הנוער הם בני ובנות הנוער ואילו קובעי המדיניות המשתתפים הם המיעוט. בפרלמנט, קובעי המדיניות הם שמציגים את הנושא ואילו בני ובנות הנוער את ההצעות והתוכניות הראשוניות לפתרון.

שיתוף בני ובנות נוער בניבוש מדיניות הינו תהליך. תהליך זה אינו נטול קשיים ואתגרים, ההפך הוא הנכון. למעשה הספרות האקדמית בנושא עמוסה בתיאורים של קשיים, אתגרים ואזהרות פן שיתופם יהיה 'סמלי' בלבד (טוקניזם). האתגרים נעוצים בהיבטים טכניים לכאורה (למשל, לוחות זמנים ומועדי פניות של ילדים לעומת של מבוגרים) ומהותיים כאחד (עמדות ותפיסות כלפי מידת הרצינות והמשקל שראוי ליחס להצעות של בני ובנות נוער). עם כולם ניסינו להתמודד, וברור לחלוטין שלפנינו ישנה עוד כבדת דרך משמעותית לעבור כדי שהמודל שיזמנו יממש את חזונו.

את כל מה שהצלחנו לעשות לא ניתן היה לעשות ללא שותפי אמת הן לרעיון והן לביצוע. ובהם משרדי הממשלה והרשויות השותפים בשנות הפעילות של הפרלמנט: המשרד לביטחון פנים, משרד החינוך, משרד המשפטים, משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים, משרד העלייה והקליטה, המטה להגנה על ילדים ברשת, נציבות פניות ילדים ונוער בהשמה חוץ ביתית, עיריית באר שבע, עיריית רהט, בתי הספר, ובראש ובראשונה - בני ובנות הנוער עצמם ומוריהם שנענו לאתגר וגילו מחויבות והתלהבות ולא נרתעו מהקשיים.

תודה והערכה מיוחדת לצוות המועצה לשלום הילד, שהיה שותף להפיכת הרעיון למציאות, למד את הרקע האקדמי, יצר קשר עם מומחים בארץ ובחו"ל, בנה את תוכנית ההכשרה, גייס שותפים, ריכז את התוצרים והפעיל את התוכנית מא' עד ת' יחד עם שותפיו.

תודה מיוחדת גם לגב' שושנה לנגרמן ומשפחתה שסייעו בשלבי ההקמה של הפרויקט והנציחו באופן זה את תפיסת עולמו של אהרון לנגרמן ז"ל, שהיה ממייסדי המועצה לשלום הילד ומבכירי הנהלתה, והאמין כבר בשנות ה-80 של המאה הקודמת, בשיתוף הציבור שעליו תחול המדיניות, לרבות ציבור הילדים והנוער, בניבושה ובקביעתה.

אנו במועצה לשלום הילד נמשיך לפתח את תוכנית פרלמנט הנוער גם בשנת 2020, במטרה להגשים את העיקרון של 'שום דבר עלינו - בלעדינו', ומתוך שאיפה להפוך את פרלמנט הנוער, בבוא היום, לא רק לתוכנית ארצית, אלא גם לתפיסת עולם מקובלת ולמודוס אופרנדום בתהליכי גיבוש מדיניות.

לייז ארז
 עו"ד ורד וינדמן

פרלמנט הנוער של המועצה לשלום הילד

פרויקט פרלמנט הנוער

המועצה לשלום הילד מפעילה, מזה שנתיים, את 'פרלמנט הנוער': תוכנית חדשנית וייחודית שמטרתה שיתוף בני ובנות נוער בהליכי קבלת החלטות וקביעת מדיניות בנושאים הנוגעים לחייהם.

מטרת פרלמנט הנוער היא להוביל שינוי עומק בהליכי חקיקה וקביעת המדיניות בישראל, באופן שמכיר בזכותם של בני ובנות נוער - מקבוצות אוכלוסייה מגוונות - להשתתף, להביע את עמדתם, ולהשפיע על נושאים הנוגעים לחייהם, והכל ברוח אמנת האו"ם בדבר זכויות הילד.

מאז השקתו ב-2018 מתקיים פרלמנט הנוער בנגב. שותפים לו למעלה מ-100 בני ובנות נוער מאזור באר שבע ורהט, ומשרדי ממשלה שונים שעבודתם נוגעת לחייהם של ילדים ונוער בישראל. כך, מהווה פרלמנט הנוער פלטפורמה משמעותית להשמעת קולם של נוער ולדיאלוג משמעותי בינם לבין משרדי ממשלה וקובעי מדיניות בכירים.

7

כיצד עובד פרלמנט הנוער?

בכל שנת פעילות, משרדי ממשלה השותפים לפרלמנט הנוער¹, יחד עם המועצה לשלום הילד, בוחרים את נושאי ההיוועצות בהם יתמקדו המושבים השונים של פרלמנט הנוער. על הנושאים הנבחרים להיות קונקרטיים ואקטואליים לחייהם של ילדים ונוער בישראל, כאשר שמיעת קולם ועמדתם של נוער יכולה לתרום לעשייה בעניינם (למשל, לקראת קידום חקיקה, פיתוח מדיניות ותוכניות, קביעת נהלים ועוד).

לצורך גיבוש עמדת בני ובנות הנוער ושמיעת קולם בנושאי ההיוועצות, פרלמנט הנוער כולל מספר מפגשים ופעילויות, בליווי והדרכה מטעם המועצה לשלום הילד. יום השיא של הפעילות הוא יום פרלמנט הנוער המתקיים באוניברסיטת בן גוריון בנגב - יום מלא המוקדש למפגש של בני ובנות הנוער עם נציגי משרדי ממשלה וקובעי מדיניות בכירים, היוועצות ודיון, וגיבוש עמדות והצעות בנושא ההיוועצות.

על מנת לאפשר שיתוף משמעותי והשפעה של בני ובנות נוער על קבלת החלטות וקביעת מדיניות - המסגרת של פרלמנט הנוער, והפעילויות והמפגשים השונים שנכללים בתוכנית, כוללים התייחסות לשלושה היבטים מרכזיים:

¹ משרדי הממשלה שהיו שותפים לתוכנית פרלמנט הנוער (שנים 2018-2019): משרד המשפטים; המשרד לביטחון פנים; משרד העבודה, רווחה והשירותים החברתיים; משרד העלייה והקליטה; משרד החינוך.

- 1. למידה:** בני ובנות הנוער מקבלים מידע והדרכה על נושא ההיוועצות, על הליכי חקיקה וקביעת מדיניות, ועל אופן פעילות הכנסת. ההדרכה ניתנת באווירה לא-פורמאלית על ידי מומחים שונים מטעם משרדי הממשלה ועל ידי צוות המועצה לשלום הילד.
 - 2. היוועצות ודיאלוג:** בני ובנות הנוער נפגשים עם נציגי משרדי ממשלה ומומחים שונים ביחס לנושא ההיוועצות. לבני ובנות הנוער ניתנת הזדמנות לשאול שאלות, לקבל מידע ולהתייעץ עמם לקראת גיבוש עמדתם בנושא ההיוועצות, ולצורך העלאת רעיונות והצעות פעולה רלוונטיות אשר יבטיחו את שלומם, זכויותיהם ורווחתם של ילדים ונוער בצורה הטובה ביותר.
 - 3. גיבוש עמדה בנושא ההיוועצות:** לאחר קבלת המידע וקיום ההיוועצויות במסגרת יום פרלמנט הנוער באוניברסיטת בן גוריון בנגב, בני ובנות הנוער מגבשים את התובנות שלהם בנושא ההיוועצות, מביעים את עמדתם בדיון עם נציגי משרדי ממשלה וקובעי מדיניות בכירים, ומעלים רעיונות והצעות להמשך פעולה.
- כלל התובנות וההצעות שעלו במסגרת המפגשים וביום פרלמנט הנוער נאספו, גובשו והועלו בתמצית על כתב באמצעות **חברת מסכמת** זו - שמבטאת את קולם ורצונם של בני ובנות הנוער המשתתפים.

	לינק לסרטון: https://youtu.be/NbAwsixSAUk	סרטון פרלמנט הנוער (בשפה העברית)
	לינק לסרטון: https://www.facebook.com/ShlomHayedel/videos/2094078814041856	'לא מדברים עלינו - בלעדינו': משתתפי פרלמנט הנוער 2019

"זה מרגיש כ"כ חשוב, מכבד ומעריך מפני שמבינים שגם לנוער יש דברים להציע ולהגיד, ובאים ומקשיבים, מסבירים, נפגשים איתם שזה באמת דבר לא נתפס. היכולת להאמין בקול של בני נוער ליצור שינוי חברתי, זאת חוויה לתפוס חלק בקבלת החלטה שמועדת סה"כ גם לי!"
נער משתתף בפרלמנט הנוער, 2018.

פרלמנט הנוער - 2019

פרויקט פרלמנט הנוער החל עם מפגשי הכשרה והדרכה בבאר שבע וירושלים, והסתיים ביום פרלמנט הנוער בכנס הנגב לשלום הילד בפברואר 2019.

בנוסף למפגש הדרכה והכשרה בבאר שבע, תוכנית פרלמנט הנוער בשנה זו כללה מפגש חווייתי ולימודי של המשתתפים בירושלים. במסגרת זו, הגיעו בני ובנות הנוער לבית הנשיא לפגישה קצרה עם הנשיא ראובן (רובי) ריבלין ולשיחת השראה עם כפיר כהן, כיום חבר הוועד המנהל של המועצה לשלום הילד, בנושא של 'מסיכון לסיכוי' על החוויה שלו במסגרות רווחה, והפיכתו למדריך ומנהל פנימייה. לאחר מכן, בני ובנות הנוער השתתפו בפעילות 'כנסת פתוחה' בה למדו בהרחבה על פעילות הכנסת והליכי חקיקה.

הפרויקט היה פרי עבודה מאומצת של המועצה לשלום הילד בשיתוף עם עיריות באר שבע ורהט, ובמסגרתו השתתפו מעל 100 בני ובנות נוער מקבוצות אוכלוסייה מגוונות - לרבות יהודים, בדואים, חילונים, דתיים, בנות, בנים, עולים חדשים, ותיקים, ועוד - המהווים מעין 'מיקרו-קוסמוס' של החברה בישראל.

בשנה זו, היו שותפים לפרויקט ארבעה משרדי ממשלה אשר ניהלו מושבי היועצות עם נוער בנושאים הנוגעים לחייהם:

9

לראשונה בפרויקט פרלמנט הנוער - התובנות וההצעות שעלו במסגרת המפגשים וביום פרלמנט הנוער נאספו וגובשו באמצעות חוברת מסכמת. החוברת נסמכת על המסמכים השונים ממפגשי פרלמנט הנוער, וכן על הסיכומים שנערכו ביום פרלמנט הנוער על ידי צוות המועצה והתלמידים המשתתפים יחד. הליך כתיבת החוברת המסכמת נעשה בצורה שיתופית עם בני ובנות הנוער, כאשר טיוטת החוברת נשלחה למשתתפי יום פרלמנט הנוער לקבלת תגובה, הערות או שינויים.

מושבי היועצות	משרדי ממשלה שותפים
בני ובנות נוער מדברים על הגדרת התופעה של 'פגיעות בילדים ונוער במרחב המקוון', ודרכים לטיפול בה	משרד לביטחון פנים (המטה הלאומי להגנה על ילדים ברשת)
בני ובנות נוער מדברים על דרכים לצמצום מספר הקטינים הנפגעים בתאונות הקטורות לכלי רכב חשמליים	משרד המשפטים
בני ובנות נוער מדברים על דרכים מיטיבות להערכות בתי ספר לשילוב תלמידים עם אלרגיות במסדות חינוך	משרד החינוך
בני ובנות נוער מדברים על האופן בו הם מעוניינים ללמוד על מיניות בריאה מאנשי מקצוע במסגרות החינוך והרווחה	משרד העבודה, הרווחה והשירותים חברתיים

החוברת המסכמת מבטאת בצורה נאמנה את קולם, עמדתם ורצונם של בני ובנות הנוער המשתתפים בפרלמנט הנוער, והיא נועדה לתרום ולסייע לקובעי מדיניות ולגורמי אכיפה ותביעה בבואם לקבוע, לפתח וליישם מדיניות בנושאים שנדונו במסגרת פרלמנט הנוער.

”זה היה היום הכי כיף שבו פרקתי את כל הידע שיש לי [..] המומחים שיתפו אותנו במידע שלדעתי היה מאוד רלוונטי לתלמידי תיכון ובכללי“
משתתף על 'יום פרלמנט הנוער', 2019.

פרלמנט הנוער 2019 - אנחנו במספרים:

- 2019 - השנה השנייה
לפרויקט פרלמנט הנוער;
- מעל 100 בני ובנות נוער
משתתפים מ- 13 בתי ספר
בבאר שבע ורהט;
- 4 משרדי ממשלה שותפים
לפרויקט ומנהלים מושבי
היועצות עם נוער;
- מעל 25 מומחים וקובעי
מדיניות שותפים להכשרה
ולדיונים השונים;
- 3 ימי הכשרה והדרכה
מרוכזים לבני ובנות הנוער,
לרבות יום פרלמנט הנוער
באונ' בן גוריון בנגב.

פסיכיאטר הנוער
של כנס הנגב לשלום הילד

מושב משרד לביטחון פנים - המטה הארצי להגנה על ילדים ברשת

בני ובנות נוער מדברים על הגדרת התופעה של 'פגיעות בילדים ונוער במרחב המקוון' ודרכים לטיפול בה

בני ובנות נוער שהשתתפו ביום פרלמנט הנוער²: סדיק אבו דוגוש, מוחמד אבו מדיגם, אלמהדי אלטורי, הראל אמיר, מירה אלעאסם, עדן אלעמור, חנאן אלצאנע, אמיר בשארה, יעל זנדר, בן ישראל, אסף לוגסי שאול צ'וקטה.

מומחים: טלי ביטנר, מנהלת תחום מחקר, המטה הלאומי להגנה על ילדים ברשת; רפ"ק יפית גבאי, קצינת מודיעין, המטה הלאומי להגנה על ילדים ברשת; עירית גלר, קצינת מניעה מחוז דרום, משטרת ישראל, מחוז דרום; סני"צ יוסי פרג'ון, ראש מפלג מודיעין, המטה הלאומי להגנה על ילדים ברשת; קמר קשקוש, מרכזת בכירה תחום שת"פ, המטה הלאומי להגנה על ילדים ברשת.

11

על פגיעות בילדים ונוער במרחב המקוון

לאינטרנט ולמרחב המקוון השפעה רבה על ילדים ונוער בישראל. כיום, ילדים ונוער פונים לעולם ה-'אונליין' בכדי ללמוד, לשחק, להתחבר זה עם זה, ולהשתתף ולהישמע. כך, המרחב המקוון נוגע בהיבטים שונים של חייהם, וטומן בחובו אפשרויות והזדמנות רבות. אולם, לצד זאת, המרחב המקוון עלול לכלול גם מצבים מורכבים וסיכונים למשתמשים, בייחוד עבור ילדים ונוער. כך, ילדים ונוער במרחב המקוון יכולים להיות חשופים לאלימות, פגיעה מינית, בריונות ברשת, ביוש ועוד. המאפיינים הייחודיים של האינטרנט (דוגמת אנונימיות, ויראליות, קושי במחיקת תכנים וכיוצ"ב) הופכת את הפגיעה במרחב המקוון לחמורה במיוחד, ומחייבת מענה מותאם.

נוכח גילם הצעיר, ילדים ונוער פגיעים במיוחד ברשת, ובשנים האחרונות מקרי הפגיעה הופכים שכיחים יותר ויותר. כך, לפי נתוני השנתון הסטטיסטי 'ילדים בישראל' של המועצה לשלום הילד, נכון ל-2017 כרבע מהמדווחים בסקר ציינו שנחשפו לפגיעות ברשת של איום או אלימות מילולית כלפיהם או כלפי מישהו אחר, וחמישית ציינו שנחשפו לביוש, השפלה או חרם.

ישנם בישראל מענים משפטיים שונים לטיפול בהיבטים מסוימים של התופעה של פגיעה ברשת. לדוגמה, 'חוק הסרטונים' (תיקון מס' 10 לחוק למניעת הטרדה מינית)³ אוסר הפצה

² קרוב ל-15 בני ובנות נוער נוספים השתתפו גם ביום ההכשרה של פרלמנט הנוער על נושא המושב.

ופרסום של תמונות או סרטונים בעלי אופי מיני, **וחוק הגנת הפרטיות** מעגן את הזכות לפרטיות, ומגדיר פגיעה בפרטיות גם כפרסום תצלום משפיל או מבזה, או פרסום תצלום של נפגע בעת פגיעה, או בסמוך לאחריה. בנוסף לכך, המדינה הקימה את **המטה הלאומי להגנה על ילדים ברשת** שנותן מענה מקצועי לפניות בנושא אלימות ופגיעה נגד ילדים במרחב המקוון, ומספק מענה בין-משרדי לטיפול בילד. בנוסף, משרד החינוך פרסם **הנחיות שונות בנושא של גלישה בטוחה ומוגנות ברשת**, ונושא זה נכלל בתוכניות לימוד בבתי ספר שונים. אולם, עדין יש קושי להגדיר מה כולל המונח של 'פגיעה ברשת', ואין חולק כי קיים צורך להבטיח את מוגנותם של ילדים ונוער גם בדרכים נוספות. הדיון בפרלמנט הנוער עסק באופן ההגדרה של 'פגיעה ברשת' מנקודת מבטם וניסיונם של ילדים ונוער, ובחן אילו מענים נוספים נדרשים לטיפול בתופעה, הן מבחינה משפטית, והן מבחינה חינוכית-ערכית.

סיכום המושב

בני ובנות הנוער המשתתפים במושב ביום פרלמנט הנוער, וגם במסגרת מפגש ההדרכה המוקדם, התייחסו לכך שנושא הפגיעה והאלימות ברשת, והטיפול בתופעה קשה זו, הוא **משמעותי וחשוב** לחייהם של ילדים ונוער. הייתה הסכמה רחבה בקבוצה שכמעט כל ילד/ה ונוער/ה בישראל נחשפים לפגיעה ברשת (בין אם זו מתבצעת כלפיהם, או כלפי חבר), בייחוד ברשתות חברתיות ובמשחקים אונליין.

במסגרת פרויקט פרלמנט הנוער, בני ובנות הנוער המשתתפים למדו את הנושא, וחלקו גם מהחוויות והניסיון שלהם. הם הכירו בכך שכיום, נוכח השינויים הרבים בעידן הדיגיטלי ומגוון הפלטפורמות והאפליקציות השונות ברשת, **קיים קושי להגדיר אילו פעולות תחשבנה כ-'פגיעה במרחב המקוון'**, ולהציב גבולות ברורים בדיון בסוגיה זו. הייתה הסכמה רחבה בקרב המשתתפים שיש להתייחס לתופעה של פגיעה ואלימות ברשת בצורה רחבה, שתכסה את קשת המקרים של פגיעה ואלימות ברשת ואת דרגות החומרה השונות בכל מקרה ומקרה, והציעו להגדיר את התופעה כ-'שימוש באמצעים אלקטרוניים או דיגיטליים במטרה לאיים, להטרוד, להביך או לפגוע באחר'. יחד עם זאת, המשתתפים הסכימו שיש צורך גם **בהגדרה משפטית ברורה ומצומצמת** לפגיעה ברשת שהינה פלילית.

בענין זה, הייתה הסכמה רחבה בקבוצה שצריכה להיות הבחנה בין הגדרה של 'פגיעה ברשת' **במישור הפלילי** (המחייבת גבולות ברורים והגדרה משפטית), **לבין המישור החברתי-ערכי** (עבורה עדיף הגדרה רחבה, שתתייחס לכלל המקרים של פגיעה ואלימות ברשת). בני ובנות הנוער המשתתפים הדגישו כי אין להסתפק רק בטיפול 'פלילי' במקרים של פגיעה ברשת, אלא שנושא זה מחייב גם פתרונות ומענים מגוונים מההיבט החינוכי, החברתי והערכי. בהקשר זה הם ציינו, בין היתר, את הצורך **בהעלאת מודעות והסברה** בקרב ילדים ונוער על איך להישמר מפגיעה ברשת, מצד אחד, ואיך להימנע מלפגוע באחרים, מצד שני, וכן הדגישו את התפקיד החשוב של **הורים** בשיח הזה, והצורך שלהם בהכשרה בנושא.

במסגרת יום פרלמנט הנוער, המשתתפים נחלקו לשתי קבוצות דיון. האחת התמקדה בשאלת ההגדרה של התופעה של 'פגיעה ואלימות ברשת' ובמענים המשפטיים לטיפול במקרים קונקרטיים, והשנייה התמקדה במענים ובפעולות חינוכיות לצמצום התופעה באופן כללי. בשל האופי המיוחד של העולם הדיגיטלי, ושאלת הגבול בין הפלילי לערכי, שתי הקבוצות ציינו כי נושא זה מחייב שיתופי פעולה. בענין זה, הם סברו **שהשותפים**

המרכזיים והרלוונטיים ביותר לעבודה הם: המטה הארצי להגנה על ילדים ברשת; משרד החינוך; משרד המשפטים; משרד הרווחה והשירותים החברתיים; משרד הבריאות; משרד התקשורת; משטרת ישראל; ארגונים חברתיים וגורמי חינוך והדרכה (כמו תנועות נוער, חונכים). בנוסף, המשתתפים הדגישו שיש חשיבות **ללמידה גם מסיפורים אישיים** וחלקם הציעו שצעירים מעל גיל 18 שנפגעו ברשת בילדותם או צעירים שבילדותם פגעו באחרים ושינו את דרכם - גם ייחשבו כשותפים בטיפול בנושא.

ההצעות והתוכניות של בני ובנות הנוער:

במסגרת הדיון והיוועצות עם המומחים, העלו המשתתפים מספר הצעות ותוכניות לטיפול בתופעה של פגיעה ואלומות כלפי ילדים ונוער ברשת, ביניהם:

• העלאת מודעות לפגיעה ואלומות ברשת ברמה הבית-ספרית

המשתתפים טענו, כי לבתי ספר יש תפקיד חשוב במיוחד בלימוד, הסברה והעלאת מודעות לתופעה של פגיעה ואלומות ברשת בקרב תלמידים ותלמידות, וקראו למתן דגש מיוחד לנושא זה במערכת החינוך.

לצורך כך, המשתתפים הציעו לקיים יום שיא שנתי בכל בית ספר אשר יתמקד בהסברה והעלאת מודעות לסכנות ולפגיעה ברשת, וכן בנושא התנהלות מכבדת ברשת ואחריותם של ילדים ונוער שלא לפגוע באחרים. כחלק מיום השיא, המשתתפים הציעו לשלב הרצאות של אנשי מקצוע (למשל, גורמי אכיפת חוק, ארגונים חברתיים, וכיוצ"ב) כדי להבין את המשמעות החוקית של מעשי פגיעה ברשת; שיחות עם צעירים שחוו פגיעה ברשת או פגעו באחרים ברשת ושינו את דרכם, כדי להבין את ההשלכות הרגשיות של פגיעה ברשת; והכשרות על כיצד ניתן להתגונן מפגיעה ואיך ניתן להגיב ולסייע לחברים שנפגעו ברשת.

• טיפול במקרי פגיעה ברשת ברמה הבית-ספרית והעירונית

המשתתפים הציעו להקים מועצה ייעודית בכל בית ספר, שתכלול תלמידים ותלמידות משכבות לימוד שונות וכן מורים, שתוכל להגיב ולטפל במקרי פגיעה ברשת המתרחשים בין תלמידי בית הספר, גם אם מחוץ לשעות הלימודים. כך, תלמידים יוכלו לפנות למועצה אם הם נתקלו בפגיעה או הטרדה ברשת - בין אם כלפיהם או כלפי חבר - ולקבל סיוע בהפסקת ההתנהגות הפוגענית. המועצה תוכל גם לספק לתלמידים הפונים מידע בנושא פגיעה ברשת וכללי התנהגות מכבדים, וכן לסייע בדיווח למשטרה (במקרים המתאימים).

המשתתפים הכירו בכך שעשויים להתעורר קשיים בנוגע לעבודת המועצה, בייחוד בנוגע ליכולת שלה לפעול כאשר מדובר במקרי פגיעה בין תלמידים בבתי ספר שונים בעיר, וכן בנוגע לאפשרותה לאכוף כללי התנהגות מכבדים ברשת בין תלמידים מחוץ לשעות בית הספר, ולקבל החלטות במקרי פגיעה ספציפיים. יחד עם זאת, מרבית המשתתפים ציינו כי במקרים רבים, פגיעה ברשת נעשית בין ילדים המכירים זה את זה, והינה המשך של יחסים חברתיים קיימים בבית הספר. לכן, המועצה יכולה לסייע בפתרון מחלוקות ובעיות, והפסקת המשך הפגיעה ברשת. חלק מהמשתתפים הציעו, במטרה לפתור מקרי פגיעה בין תלמידים בבתי ספר שונים, ליזום היכרות בין המועצות השונות בתוך כל עיר, ולקיים מפגשים שיאפשרו למידה משותפת זו מזו, ושיתופי פעולה מעשיים.

• צמצום מקרי פגיעה ברשת ברמה הלאומית

המשתתפים הציעו כי משרד החינוך, בשיתוף תלמידים, הורים, אנשי חינוך וגורמי מקצוע, ינסח אמנה שתכלול כללים מנחים ('כללי זהב') להתנהלות מכבדת ברשת וצמצום מקרי אלימות ופגיעה בילדים ונוער. על האמנה להתייחס להגדרה של פגיעה ואלימות ברשת, ולכלול כללים הנוגעים הן להיבט של הגנה אישית מפני פגיעה ('איך נשמרים מפגיעה') והן להיבט של צמצום פגיעה באחר (איך מתקשרים ומתנהלים ברשת באופן מכבד ולא פוגעני או אלים).

המשתתפים הכירו בכך, שהאמנה לא תספק מענה מלא, ולא בהכרח תתאים לתחושות הסובייקטיביות של כל ילד וילדה. אולם, מרבית המשתתפים סברו שהאמנה יכולה לשקף בסיס משותף ואמת מוסר חברתית-ערכית חשובה ברמה הארצית. כמו כן, קיומה של אמנה יכול לסייע לבתי ספר להגיב ולטפל במקרי פגיעה ואלימות ברשת (ע"ע מועצה).

• הסברה והעלאת מודעות לפגיעה ברשת בקרב הורים

המשתתפים הדגישו את החשיבות של הורים בצמצום פגיעה ואלימות ברשת, ובטיפול בתופעה, אך ציינו כי במקרים רבים, הורים לא מכירים מספיק את העולם הדיגיטלי של הילדים, ולא מודעים לסכנות ברשת. לכן, המשתתפים הציעו לקיים פעילויות להורים (סדנאות במקומות עבודה, שיעורים וירטואליים) על מנת ללמד אותם על הפעילות של ילדים ברשת, הסכנות האפשרויות, כללי התנהגות מכבדת ברשת, ועוד. המשתתפים הדגישו שההסברה והעלאת המודעות בקרב הורים, וההיכרות שלהם עם העולם הדיגיטלי והחוויות של הילדים ברשת, הן חשובות במיוחד ויכולה לשפר את התקשורת בין הורים לילדים בנוגע לפגיעה ואלימות ברשת.

• מענים משפטיים לפגיעה ואלימות ברשת

המשתתפים הדגישו, כי יש חשיבות גם למענים פליליים-משפטיים במקרים חמורים של פגיעה ואלימות ברשת, והציעו לשקול להחמיר את הענישה במקרים המתאימים (לדוגמא, במקרים של הפצת סרטונים מיניים או מבזים). יחד עם זאת, חלק מהמשתתפים ציינו, כי חסרה מודעות בקרב ילדים ונוער לחוקים הקיימים כיום בנושא, ומה עשוי להיחשב פלילי, והציעו להגביר את ההסברה בנושא (למשל, באמצעות הרצאות בבתי ספר, יצירת סרטונים על הנושא שמותאמים לילדים ונוער, פרסום תכנים אונליין בשפה ברורה וידידותית לילדים, ועוד).

• מענים טכנולוגיים לפגיעה ואלימות ברשת

חלק מהמשתתפים התייחסו למענים טכנולוגיים לפגיעה ואלימות ברשת. בהקשר זה, הוצע לשפר את היכולות של תוכנות או אפליקציות אלו, ולוודא שהן פועלות גם כדי לזהות מקרים בהם הילד עלול להיות חשוף לפגיעה, וגם מקרים בהם הוא פוגע באחר. כמו כן, חלק מהמשתתפים העלו אפשרות לחייב שימוש בטכנולוגיות או תוכנות אלו בכדי למנוע פגיעה ואלימות ברשת בקרב ילדים ונוער - כמובן, תוך איזון עם זכותם לפרטיות.

מושב משרד המשפטים

בני ובנות נוער מדברים על צמצום מספר הקטינים הנפגעים בתאונות הקשורות לכלי רכב חשמליים

בני ובנות נוער שהשתתפו ביום פרלמנט הנוער³: אברהים אבו עבאד, נהאיה אבו אלעסל, מועאד אלזיאנה, פיראס אלקרינאוי, אלמוג בוצ'וק, שחר ברכה, יובל גודקר, לאה דוידוב, רותם נעמן, שילת נער, ליהיא סידה, אור קדוש, רותם תורג'מן.

מומחים: גלית בן חיון, קצינת נוער מחוז דרום, משטרת ישראל; מיכל גולד, מתאמת בין משרדית למניעת עבריינות נוער, משרד המשפטים; דני טפר, מנהל מח' שיטור עירוני וסדר ציבורי, עיריית באר שבע; דנה ימין-חה, ראש מדור ייעוץ וחקיקה אגף תנועה, משטרת ישראל; מירי נחום, מנהלת אגף חינוך, הרשות הלאומית לבטיחות בדרכים; איציק סרור, מנהל אגף א' שרותי תחזוקה, אגף רכב, משרד התחבורה; שושי פרידמן-סומך, מח' ייעוץ וחקיקה (משפט פלילי), משרד המשפטים.

15

על היפגעות קטינים בתאונות הקשורות לכלי רכב חשמליים

בשנים האחרונות, השימוש בכלי רכב חשמליים בישראל, ובפרט אופניים חשמליים, הולך וגובר, וזאת גם בקרב בני ובנות נוער.

לאור השימוש הנרחב, חלה עלייה משמעותית במקרים של תאונות דרכים על ידי משתמשים באופניים חשמליים, וקטינים רבים נפגעו ואף נהרגו כתוצאה מכך. כך, לפי השנתון הסטטיסטי 'ילדים בישראל' של המועצה לשלום הילד, ב-2017 נפגעו מעל 500 קטינים בתאונות הקשורות לאופניים חשמליים או קורקינט חשמלי, ובשנת 2018 (עד חודש נובמבר של אותה שנה) 4 רוכבי אופניים חשמליים קטינים עד גיל 16 נהרגו. נכון לעת זו, מספרים אלו ממשיכים לטפס, וקטינים נוספים ממשיכים להיפגע בתאונות הקשורות לאופניים חשמליים.

נוכח נתונים קשים אלו, משרדי ממשלה שונים דנו באפשרויות לטיפול בסוגיה, והחליטו להרחיב את המגבלות על שימוש בכלי רכב חשמליים על ידי ילדים ונוער. כך, אך לאחרונה (יולי 2019), נכנס לתוקף תיקון לתקנות התעבורה שבין היתר, אוסר על קטין מתחת לגיל 16 לרכב על אופניים חשמליים, מחייב בחינה עיונית ('בחינת תיאוריה') או אישור מטעם רשות מוסמכת להכשרה בנהיגה. אולם, הטיפול בסוגיה זו מחייב פתרון רחב יותר, המתייחס להיבטים של חינוך, הסברה, מעורבות הוריות, אחריות ספקים (חנויות המוכרות כלי רכב חשמליים), העלאת מודעות ציבורית לנושא של בטיחות בדרכים וכלי רכב חשמליים, ועוד.

³ קרוב ל-15 בני ובנות נוער נוספים השתתפו גם ביום ההכשרה של פרלמנט הנוער על נושא המושב.

הדיון בפרויקט פרלמנט הנוער התמקד בשימוש בכלי רכב חשמליים על ידי בני ובנות נוער מנקודת מבטם, ומתוך החוויות והניסיון שלהם ושל חבריהם, וכלל בחינה של מענים נוספים נדרשים בכדי לצמצם את מקרי הפגיעה של בני ובנות נוער, ולהבטיח את בטיחותם בדרכים.

סיכום המושב

בני ובנות הנוער המשתתפים במושב ביום פרלמנט הנוער, וגם במסגרת מפגש ההדרכה המוקדם, ציינו כי הם מודעים לשימוש ההולך וגובר של נוער בכלי רכב חשמליים, בדגש על אופניים חשמליים, ועל העלייה במספר מקרי פגיעה ברכיבה. המשתתפים הסכימו, כי שימוש בכלי רכב חשמליים ונסיעה בטוחה הוא **נושא בוער ביחס לנוער**, וכי יש חשיבות רבה לדיון בנושא, ולשמיעת נקודת המבט הייחודית של בני ובנות נוער עצמם - כמשתמשים בכלי רכב חשמליים, וכמי שנמצאים בסיכון לפגיעה.

במסגרת ההכשרה והדיון ביום פרלמנט הנוער, הועלו נושאים שונים הנוגעים לאופן הנסיעה של נוער בכלי רכב חשמליים, ביניהם היעדר מיומנות וידע לרכיבה בטוחה; היעדר מסלולים ודרכים בטוחות ומתאימות לרכיבה (כביש או מדרכה); סכנות מכלי רכב אחרים; ועוד. יחד עם זאת, המשתתפים ציינו, כי בני ובנות הנוער נהנים מהרכיבה, וכי במקרים רבים הם תלויים בכלי רכב חשמליים בכדי להגיע למסגרות חינוך מרוחקות, חוגים ופעילויות לאחר שעות בית הספר, מפגשים חברתיים, וכיוצ"ב. כך, השימוש בכלי רכב חשמליים, ובייחוד אופניים חשמליים, הוא **מרכזי בשגרת חייהם של נוער**, ומחייב פתרון מתאים שמצד אחד, יאפשר לנוער מעל גיל 16 להמשיך ולהשתמש בכלי רכב חשמליים, ומצד שני, יבטיח את ההגנה והבטיחות שלהם בדרכים.

16

בנוסף, המשתתפים למדו על ההסדרים המשפטיים הקיימים בנוגע לכלי רכב חשמליים, ונחשפו לשאלות הנוגעות לאכיפה, מדיניות, ולצמצום מקרי פגיעה של קטינים. בהקשר זה, מרבית המשתתפים ציינו כי יש **חוסר מודעות בקרב נוער בנוגע לחוק ולתקנות** בנושא של שימוש קטינים בכלי רכב חשמליים, וכי לא ידוע 'מה מותר ומה אסור' ברכיבה, ומהי מדיניות האכיפה. מצב זה מעורר לחץ ואי-ודאות בקרב נוער, וכן בקרב הורים, ועלול אף להעלות את מספר הקטינים שנפגעים בתאונות בדרכים. נושא מרכזי נוסף שעלה בדיון נגע למענה המתאים כלפי נוער ו/או הורים במקרים של הפרת התקנות (למשל, רכיבה מתחת לגיל המותר) או של רכיבה מסוכנת: **האם להדגיש הטלת עונשים או להתמקד בפעולות חינוך והדרכה?** כך, בעוד שחלק מהמשתתפים העלו הצעות לנקיטת אמצעים עונשיים (למשל, קנסות, שיטת ניקוד) לצורך הרתעה והגברת בטיחות, אחרים סברו שיש להתמקד דווקא בפעילות במישור החינוכי-הדרכתי, כדי ללמד בני ובנות נוער ולהעלות מודעות לנושא בצורה חיובית.

במסגרת יום פרלמנט הנוער, המשתתפים נחלקו לשלוש קבוצות דיון שבחנה צמתים מרכזיים בנושא של צמצום מספר הקטינים הנפגעים בתאונות הנוגעות לכלי רכב חשמליים. האחת התמקדה באחריותם של ילדים ונוער עצמם, שניה התמקדה באחריותם של הורים, והשלישית התמקדה באחריות של בתי עסק המוכרים כלי רכב חשמליים לקטינים, והציעו הצעות הממוקדות בקבוצות אלו.

בקרב המשתתפים הייתה הסכמה רחבה שנושא זה מחייב **ראייה מערכתית**, שמשלבת את נקודת המבט של בני ובנות נוער עצמם, ומתייחסת גם לתפקידם ואחריותם של

למשרדי ממשלה, רשויות מקומיות, גורמי אכיפה (משטרה), הורים, ספקים (בתי עסק המוכרים כלי רכב חשמליים), והציבור הרחב (נהגים, הולכי רגל). המשתתפים ציינו, כי הנושא מחייב שיתופי פעולה, וסברו **שהשותפים המרכזיים** ביותר הם משרד המשפטים; משרד התחבורה; משרד החינוך; הרשות הלאומית לבטיחות בדרכים; משרתת ישראל; מחלקות חינוך ברשויות המקומיות; בתי ספר; מועצות נוער; הורים; ובני ובנות נוער עצמם.

ההצעות והתוכניות של בני ובנות הנוער:

במסגרת הדיון והיועצות עם המומחים, העלו המשתתפים מספר הצעות ותוכניות הנוגעות לצמצום מקרי קטינים נפגעים מתאונות הקשורות בכלי רכב חשמליים:

- העלאת מודעות לכללים בנושא שימוש בכלי רכב חשמליים ורכיבה בטוחה ברמה הארצית**

מרבית המשתתפים ציינו, כי בני ובנות נוער לא מודעים בצורה מספקת לחוקים ולתקנות בנושא של שימוש קטינים בכלי רכב חשמליים ורכיבה בטוחה. לצורך כך, הוצע להעלות קמפיין ארצי, בהובלת משרדי ממשלה ו/או הרשות הלאומית לבטיחות בדרכים, בנושא של שימוש של קטינים בכלי רכב חשמליים - מה מותר, ומה אסור. הוצע כי הקמפיין ישולב גם בטלוויזיה, אך גם באינטרנט, ברשתות חברתיות ובאפליקציות השונות (פייסבוק, אינסטגרם) על מנת שיגיע לכמה שיותר בני ובנות נוער.

17

בהקשר זה, חלק מהמשתתפים הציגו כדוגמא קמפיינים מוצלחים בנושא בטיחות בדרכים (למשל, 'ילד עד גיל 9 לא חוצה לבד את הכביש'), בהם המסר הועבר בבירור ובאופן קליט, והוביל לשינוי התנהגות בפועל. השקת קמפיין דומה בנושא קטינים וכלי רכב חשמליים, שמדגיש איסורים בחוק וכללים להתנהלות בדרכים, יכול להביא לצמצום מספר הנפגעים הקטינים בתאונות ולעודד תרבות רכיבה בטוחה יותר.

- העלאת מודעות לנושא של רכיבה בטוחה בסביבה הבית-ספרית**

המשתתפים הדגישו כי לבתי ספר יש תפקיד חשוב בהעלאת מודעות וחינוך לרכיבה בטוחה. לצורך כך, המשתתפים הציעו כי בתי ספר יערכו פעילויות שונות לתלמידים ולהורים בנושא של שימוש בכלי רכב חשמליים. בין היתר, הוצע לקיים פעילויות יצירתיות בנושא של רכיבה בטוחה ואופניים חשמליים: לדוגמא תחרות יצירת סרטונים ופיתוח תכנים בנושא זה על ידי התלמידים עצמם; פיתוח הכשרות בנושא על ידי תלמידים ('נוער לומד מנוער'); ועריכת הדרכות להורים (ר' בהמשך). חשוב לציין בהקשר זה כי המשתתפים הדגישו, כי עדין ישנם גם תלמידים בגילאים צעירים הרוכבים על אופניים חשמליים, ולכן הכשרה ולמידה בנושא צריכה להתחיל בשלב מוקדם, ולהיות מותאמת גם לתלמידים בשכבות נמוכות, ולא רק לנוער.

- הדרכה להורים בנושא קטינים וכלי רכב חשמליים ונהיגה בטוחה**

המשתתפים הסכימו, כי להורים יש חשיבות רבה בלימוד ובהכשרה של ילדיהם בנושא שימוש בכלי רכב חשמליים ורכיבה בטוחה. אולם, המשתתפים ציינו, כי חלק ניכר מההורים לא בהכרח מודעים לחוקים הקיימים ולכך שכלי רכב חשמליים, ובפרט אופניים חשמליים, מחייבים גם זהירות מיוחדת וכללים ייעודיים לרכיבה (למשל, התייחסות לסכנות מכלי רכב אחרים, הולכי רגל, ועוד). לצורך כך, הוצע כי בתי ספר,

בשיתוף ועדי הורים, גורמי אכיפה (משטרה, רשויות עירוניות), וארגונים רלוונטיים (למשל, הרשות הלאומית לבטיחות בדרכים) יפתחו הדרכה מיוחדת להורים בנושא, שתספק להם מידע וכלים רלוונטיים כדי להגן על ילדיהם. בנוסף לכך, חלק מהמשתתפים העלו אפשרות להקים 'סיירת הורים', שתהווה נקודת מידע והתייעצות בבית הספר להורים וילדים בנושא של כלי רכב חשמליים.

• **ניסוח אמנה ילדים-הורים בנושא רכיבה בטוחה**

על מנת לעורר שיח בנושא של רכיבה בטוחה בבית, המשתתפים הציעו לפתח 'כתב התחייבות' בין הורים לילדים במסגרתו מתחייב/ת הנערה/ה לקיים את הוראות החוק בנושא שימוש בכלי רכב חשמליים ולרכב בצורה בטוחה. נוסח כתב התחייבות יכול לכלול מספר סעיפים כלליים הרלוונטיים לכל נערה/ה (למשל, התייחסות להוראות החוק והתקנות), וכן להתיר מקום עבור סעיפים ייחודיים לכל משפחה ומשפחה (למשל, שעות רכיבה מותרות, יעדים אליהם ניתן לרכב, ועוד).

• **הטלת סנקציות של שיטת ניקוד בגין רכיבה מסוכנת ו/או בניגוד לכללי התעבורה**

נערך דיון בקרב המשתתפים בנושא אפשרות להטיל על בני ובנות נוער, שביצעו עבירת תנועה כשהם רכובים על כלי רכב חשמליים, סנקציה בצורה של שיטת ניקוד (כלומר, הענקת מספר מסוים של נקודות לעבירת תנועה, לצורך הרתעה וזיהוי רוכבים שביצעו מספר עבירות תנועה), וזאת בשיתוף עם משרד התחבורה.

כאמור, נושא זה היה נתון במחלוקת בקרב המשתתפים. חלק הציעו לאפשר זאת, ולצורך כך לדרוש מכל נערה/ה לשאת תעודת זהות בעת רכיבה, ולקבוע לוחית רישוי לאופניים חשמליים. כך, במקרה של עבירה, הניקוד יינתן לנערה/ה ויעבור בעתיד לרישיון הנהיגה שלהם. אחרים הציעו כי שיטת הניקוד תופעל כנגד הורה הנערה/ה, ותתקבל על רישיון הנהיגה שלהם, וזאת על מנת לוודא שהם יהיו מעורבים באופן הרכיבה של הילד/ה. לעומתם, רבים מהמשתתפים האחרים חשבו שעדיף לפעול מול נוער באפיקים חינוכיים-הדרכתיים בנושא, ולא באמצעות פיתוח סנקציות 'עונשיות'.

• **הגברת אכיפה והטלת סנקציות כלפי בתי עסק המוכרים כלי רכב חשמליים לקטינים**

במסגרת הדיונים עלתה בעיה לפיה, בתי עסק של כלי רכב חשמליים מוכרים אופניים חשמליים לקטינים מתחת לגיל 16, בניגוד לחוק, וכך מעמידים אותם בסכנה. המשתתפים הציעו להגביר את האכיפה כלפי בתי עסק, ולכלול סנקציות מתאימות במקרי מכירה מנוגדת לחוק לקטינים דוגמת קנסות גבוהים ובמקרים של הפרות חוזרות, אף שלילת רישיון עסק.

• **ניסוח אמנה לבתי עסק בנושא מכירת כלי רכב חשמליים לקטינים**

המשתתפים ציינו, כי מכירת כלי רכב חשמליים לקטינים הינה בעיה חמורה במיוחד לאור העובדה שהחוקים לא ידועים דיים להורה או לקטין. לצורך כך, הוצע כי מועצות נוער, בשיתוף ארגונים רלוונטיים (למשל, הרשות הלאומית לבטיחות בדרכים), ינסחו אמנה בנושא שימוש קטינים בכלי רכב חשמליים שכוללת את הוראות החוק והתקנות, וכן התחייבות מצד נציג החנות שלא למכור לקטינים ולהדגיש בפניהם את כללי הבטיחות ברכיבה. הוצע כי האמנה החתומה תיתלה במקום מרכזי בחנות שיהיה נגיש לכל קונה.

אמנם, חלק מהמשתתפים הכירו בכך שהאמנה אינה 'מחייבת' משפטית, ולא ניתן לוודא שהיא אכן תישאר תלויה בחנות לאחר חתימתה. יחד עם זאת, הוסכם, כי יש לאמנה חשיבות סמלית ותלייתה בחנות יכול להקנות פרסום חיובי לעסק. בכל מקרה, המשתתפים הסכימו כי לצד פעילות וולונטרית זו, יש לקדם גם צעדים מחייבים נוספים מול בתי עסק.

- **שימוש ברשתות חברתיות ככלי לחיזוק אחריות של בתי עסק בנושא מכירת כלי רכב חשמליים לקטינים**

המשתתפים ציינו, כי לאינטרנט ורשתות חברתיות יש השפעה רבה על התנהלות בתי עסק ועל צרכנים, וכי ניתן לרתום כוח זה כדי לחזק את אחריות בתי העסק בנושא של מכירת כלי רכב חשמליים לקטינים מתחת לגיל 16, ובכך לפעול לצמצם מקרי פגיעה של קטינים בתאונות. כך, חלק מהמשתתפים הציעו לפרסם מקרים בהם בתי עסק הפרו את החוק ומכרו לקטינים גם ברשתות חברתיות, כדי להגביר מודעות לתופעה זו (אך ציינו שיש לעשות זאת בצורה אחראית ובדיוק רב, כדי למנוע פגיעה בשם הטוב ובמוניטין של בתי עסק אחרים). כמו כן, עלתה הצעה נוספת המתמקדת בפרסום חיובי, על ידי קידום מערכת דירוג לבתי עסק אלו, כך שהורים וקונים אחרים יוכלו לסמן בתי עסק שנוהגים בצורה אחראית כלפי שימוש קטינים בכלי רכב חשמליים, ולציין אותם לטובה.

- **הגברת דרישות הבטיחות לכלי רכב חשמליים**

חלק מהמשתתפים העלו את הצורך להפוך כלי רכב חשמליים, ובפרט אופניים חשמליים, ליותר בטיחותיים עבור הרוכבים. לצורך כך, הוצע לבחון אפשרות להחמיר את דרישות הבטיחות הקיימות כיום לדגמי אופניים חשמליים, להקפיד על עריכת בדיקות בטיחות על ידי הגורמים המוסמכים לכך, וכן על חיוב בבדיקות תקופתיות לוודא תקינות של אופניים חשמליים הנמצאים בשימוש.

מושב משרד החינוך

בני ובנות נוער מדברים על דרכים מיטיבות להיערכות בתי ספר ולשילוב תלמידים עם אלרגיות במוסדות חינוך

בני ובנות נוער שהשתתפו ביום פרלמנט הנוער⁴: אופל אלול, סאמי אלהוזייל, דלאל אלקירנאוי, ורדה אלקרינאוי, פירס אלקרנאוי, אורן גרגו, טלי גרשקוביץ, ארתיום דוידוב, נהוראי לוגסי.

מומחים: דניאלה אמר (מורם), מפקחת על חינוך גופי ורפרנטית מחוזית בחינוך לבריאות, משרד החינוך; סימונה בייזרמן, מורה לחינוך גופני ומדריכה מחוזית לחינוך לבריאות, משרד החינוך; רונית ויסברג, מדריכה מרכזת ארצית בחינוך לבריאות, משרד הבריאות; עירית ליבנה, המפקחת על תחום הבריאות, משרד החינוך; מיכל עוז ארי, מנהלת היחידה לניהול תוכניות ושותפויות בין מגזריות, משרד החינוך.

על שילוב ילדים עם אלרגיות במוסדות חינוך

מספרם של תלמידים עם אלרגיה עולה בשנים האחרונות. לפי נתוני משרד החינוך לכ-5% מהילדים יש אלרגיה למזון, ולפי נתוני השנתון הסטטיסטי 'ילדים בישראל' של המועצה לשלום הילד, בשנים 2016-2017 מספר הילדים שאושפזו בבית החולים בשל תגובה אלרגית היה במגמת עלייה, ובשנת 2017 מעל 2,000 ילדים אושפזו מסיבה זו. בנוסף, ישנם ילדים צעירים עם אלרגיה למזון שנדרשים לסייעת רפואית, ובשנת 2017, נמשכה מגמת עלייה משמעותית בבקשות לסייעת רפואית (מדובר בעלייה של מאות אחוזים בעשור האחרון).

תגובה אלרגית עשויה להיות חמורה, ואף מסכנת חיים. מצב דברים זה מעלה דאגה מצד הורים, ילדים והצוות החינוכי, ומחייב בחינה של דרכים מיטיבות לשילוב תלמידים עם אלרגיות במוסדות חינוך, תוך הבטחה כי הסביבה הבית ספרית תהיה נקייה, בטוחה ומקבלת עבורם. בנובמבר 2017 פורסם עדכון לחוזר מנכ"ל משרד החינוך בנושא התנהלות מוסדות החינוך והצהרונים לשם הבטחת בריאותם של תלמידים הסובלים מאלרגיות למוצרי מזון. חוזר המנכ"ל מחייב, בין היתר, שבתי ספר יפעלו להעלאת מודעות לתופעה של אלרגיה בקרב הצוות החינוכי, ההורים והתלמידים; כי לתלמידים עם אלרגיה תינתן תמיכה, ושהם ישותפו באופן מלא בכל פעילות לימודית, חינוכית או חברתית במוסד החינוכי או הצהרון; וכי תובטח לתלמידים עם אלרגיה סביבה נקייה מאלרגנים שעשויים להעמידם בסכנה. אולם, כיום עדין ישנם פערי ידע בנושא האלרגיה, ותלמידים עם אלרגיה

⁴ קרוב ל-15 בני ובנות נוער נוספים השתתפו גם ביום ההכשרה של פרלמנט הנוער על נושא המושב.

והוריהם נתקלים בקושי מול מוסדות חינוך, הורים ותלמידים אחרים בנושא השילוב שלהם בפעילויות, והבטחת סביבה בטוחה ונקייה עבורם.

הדיון בפרלמנט הנוער הביא את העמדה של בני ובנות נוער בנושא של אלרגיה ושילוב תלמידים עם אלרגיות במוסדות חינוך. הוא בחן דרכים להבטיח את יישום הוראות חוזר המנכ"ל בפועל, ביניהם, העלאת מודעות, לימוד על נושא האלרגיה, קידום קבלה ושיתוף של תלמידים עם אלרגיה, צורך מיוחד בסיוע לתלמידים צעירים עם אלרגיה, מתן מידע על תגובה וטיפול במקרים של תגובה אלרגית בבית הספר, ועוד - והכל מנקודת מבטם של בני ובנות נוער.

סיכום המושב

בני ובנות הנוער המשתתפים במושב ביום פרלמנט הנוער, וגם במסגרת מפגש ההדרכה המוקדם, חלקו את החוויות שלהם בנושא האלרגיה. חלקם ציינו, כי הם בעלי אלרגיה או רגישות למזון בעצמם, ואחרים סיפרו על בני משפחה או חברים עם אלרגיות. בעניין זה, הייתה הסכמה רחבה בקבוצה כי **מדובר בנושא משמעותי, עם השפעה רחבה על עשרות אלפי ילדים ונוער בישראל.**

הקבוצה הדגישה, כי לילדים ונוער עם אלרגיה 'זכות' להיות משולבים במסגרות חינוך וליהנות מכל מה שבתי הספר מציעים, מבלי שיותר להחריג אותם מילדים שאינם אלרגיים. יחד עם זאת, ועל אף העובדה שאלרגיות הפכו שכיחות בשנים האחרונות ומשפיעות על ילדים רבים בארץ, הקבוצה הדגישה בדיונים שיש **פערי ידע והבנה בנושא אלרגיות**, וכי אין עיסוק מספק בנושא במסגרת הבית-ספרית. בעניין זה, חלק מהמשתתפים ציינו, כי חוסר הידע וההבנה בנושא עלול **להגביר אי-התחשבות ולהקשות על עריכת שינויים והתאמות** עבור ילדים ונוער עם אלרגיות.

כך, המשתתפים הדגישו את **הצורך בהעלאת מודעות וחינוך** - הן ברמה המקומית והבית-ספרית והן ברמה הארצית - בנושא האלרגיה כנתיב להקטין התנגדויות מצד בתי ספר, הורים, או תלמידים, ולאפשר שילוב מכבד של ילדים עם אלרגיות בבתי ספר.

במסגרת יום פרלמנט הנוער, המשתתפים נחלקו לשתי קבוצות דיון. האחת התמקדה באחריות של בתי הספר והצוות החינוכי לשילוב תלמידים עם אלרגיה, והשנייה התמקדה באחריותם של הורים ותלמידים לשילוב (הן בכתלי בית הספר, והן בפעילות חברתית מחוצה לה). שתי הקבוצות סברו **שהשותפים המרכזיים** והרלוונטיים ביותר לעבודה על נושא השילוב של ילדים עם אלרגיה במוסדות חינוך הם: משרד החינוך, משרד הבריאות, הצוות החינוכי בבית הספר, הספקים של בתי הספר (חדרי אוכל, קיוסקים וכו' המשרתים את התלמידים), ההורים והתלמידים עצמם.

חלק מהמשתתפים גם נתנו את הדעת לצורך המיוחד של ילדים צעירים עם אלרגיה **להשגחה וסיוע מוגברים**. במסגרת ההכשרה עלתה המדיניות של משרד החינוך לפיה זכאות לסייעת ניתנת לילד עם אלרגיה עד לסיום כיתה ב', וכי המטרה בסופו של דבר היא הרחקת מזונות אלרגניים ממוסדות חינוך, כך שהצורך בנוכחות סייעת יפחת. בעניין זה, מספר משתתפים הציעו דווקא לחזק את נוכחות הסייעות, בכדי לא להטיל נטל גדול מדי על ילדים צעירים (נוכח חשש שהם יתבלבלו ויצרכו בטעות מזון אליו הם אלרגיים), וכן כדי לוודא שיהיה גורם שיוכל לשים לב ולהגיב במהירות במקרה של תגובה אלרגית.

ההצעות והתוכניות של בני ובנות הנוער:

במסגרת הדין והיועצות עם המומחים, העלו המשתתפים מספר הצעות ותוכניות לשילובם של ילדים עם אלרגיות במוסדות חינוך, ביניהם:

- **יצירת סביבה בטוחה לתלמידים עם אלרגיות במוסדות חינוך**

המשתתפים הדגישו, כי בתי ספר מחויבים לספק סביבה בטוחה עבור תלמידים ותלמידות עם אלרגיה. ראשית, המשתתפים הביעו תמיכה ברעיון של משרד החינוך, לפיו כאשר יש צורך למנוע הכנסת מזונות מסוימים לשטח בית הספר בכלל, יש להדגיש בפני ההורים והתלמידים מה 'כן אפשר' להביא, ולא רק 'מה אסור'. המשתתפים הסכימו שיש צורך בשיח חיובי, שמדגיש חלופות מזון, כדי להפחית התנגדויות ותסכול.

שנית, המשתתפים הדגישו את הצורך לוודא שתמיד יסופקו לתלמידים עם אלרגיות אופציות חלופיות למזון בטיולים, מסיבות או פעילויות בית ספריות אחרות, וכי מתן האוכל יעשה באופן שלא ידיר או יחריג את התלמידים עם האלרגיות.

שלישית, המשתתפים למדו כי לפי נהלי משרד החינוך, על ההורים לעדכן על אלרגיה של ילדם בתחילת שנת הלימודים, כדי לאפשר לבית הספר להיערך. בענין זה, המשתתפים הכירו בכך שגילוי אלרגיה יכול לקרות גם במהלך שנת הלימודים, והציעו לחזור וליצור קשר עם הורי כלל התלמידים בנושא גם במהלך שנת הלימודים (לוודא אם גילו למי מהתלמידים בבית הספר אלרגיה למזון, או אם חל שינוי בחומרתה). כמו כן, המשתתפים הדגישו את חשיבות המורה בנושא שילוב תלמידים עם אלרגיה וכי עליו/ה לדעת על כל התלמידים עם אלרגיה שנמצאים בכיתה.

- **פיקוח על הימצאות מזון אלרגני בחדרי אוכל ומכונות מזון ושתיה, או בקיוסקים צמודים לבית הספר:**

המשתתפים הדגישו את הצורך שבתי ספר יודאו שמוצרי מזון שהם אסורים במתחם בית הספר (לצורך הגנה על תלמידים עם אלרגיות חמורות) לא יימצאו כלל בחדרי אוכל, או במכונות מזון ושתיה. בנוסף לכך, הם הציעו כי הנהלת בית הספר, יחד עם מועצת התלמידים, יודאו שחדרי אוכל ומכונות בשטח בית הספר יכללו גם מזון ללא רכיבים אלרגניים, שיתאים לכלל התלמידים והתלמידות.

בנוגע לקיוסקים ומכולות הצמודים לבית הספר, המשתתפים טענו, כי עלולה להיות סכנה עבור תלמידים עם אלרגיות. לדוגמא, עלה חשש שקיוסקים ומכולות עשויים למכור לתלמידים מוצרים שאסורים במתחם בית הספר; שמוצרים עם רכיבים אלרגניים לא בהכרח נשמרים בהפרדה; שתלמידים לא ישימו לב לתוויות על המוצרים; ועוד. לפיכך, המשתתפים הציעו שהנהלת בית ספר, בשיתוף מועצת התלמידים, יקיימו שיח עם בעלי הקיוסקים או המכולות לגבי הגברת הפיקוח בנוגע למוצרים עם רכיבים אלרגניים וגיוון המוצרים שנמכרים כך שיהיו אלטרנטיבות לילדים עם אלרגיות.

- **העלאת מודעות לאלרגיה ברמה הבית-ספרית:**

המשתתפים הציעו לקיים 'שבוע הגברת מודעות לאלרגיה' בכל בית ספר בתחילת כל שנת לימודים, בה יקבלו הדרכות מותאמות לכל גיל על מהי אלרגיה, מהם המזונות האלרגניים העיקריים, הדגשת ההבדל בין 'אלרגיה' לבין 'רגישות למזון', לימוד על

הסכנות של מקרי אלרגיה וכיצד להגיב אם תלמיד/ה חווה תגובה אלרגיה וכיצד להזעיק עזרה במהירות, וכיוצ"ב. יצוין כי חלק מהמשתתפים התייחסו גם לצורך בידע רפואי בסיסי ('עשה ואל תעשה') במקרי תגובה אלרגית, והציעו לשקול הכשרה גם בנושא שימוש במזרקי אפיפן עבור תלמידים בוגרים.

חשוב לציין כי חלק מהמשתתפים ציינו שבחברות מסוימות תתכן בושה סביב האלרגיה בקרב תלמידים ולכן יש צורך שהחינוך והעלאת המודעות יעשה בצורה שהיא רגישה תרבותית, ובמטרה להפחית סטיגמה או בושה סביב נושא האלרגיה.

הצעה נוספת שעלתה היא ייזום פרויקט 'נוער מסביר לנוער', בהובלה של מועצת התלמידים הבית ספרית, בנושא של אלרגיות (שיתקיים במסגרת שבוע האלרגיה או בנפרד). בענין זה, המשתתפים הדגישו שחשוב לגייס גם תלמידים שאינם אלרגיים להסברה ופעולה בנושא, ושבאמצעותם יהיה קל יותר לפנות לקהל הרחב של התלמידים וללמד אותם.

• העלאת מודעות לאלרגיה ברמה העירונית והארצית

המשתתפים הדגישו, כי העלאת המודעות בנושא האלרגיה צריכה לחצות את גבולות בית הספר, ולהתקיים גם ברמה העירונית והארצית. ברמה העירונית, המשתתפים הציעו לערוך קמפיין ציבורי להעלאת מודעות וחינוך בנושא אלרגיה ועל שילוב של ילדים עם אלרגיות במסגרות חינוך, חברה ופנאי, שמועצות התלמידים הבית ספריות ייקחו בו חלק מוביל.

23

ברמה הארצית, המשתתפים סברו, כי על המדינה לקיים קמפיין ברשתות החברתיות להעלאת מודעות בנושא אלרגיה שיתמקד בילדים ונוער. בענין זה, הוצע לכלול סיפורים ודוגמאות על מקרים שקרו (למשל, תלמידים שסבלו מתגובה אלרגית בבית הספר והסכנה בכך), איך נכון להתנהל כדי למנוע תגובה אלרגית ולשלב ילדים ונוער עם אלרגיה במסגרות שונות, הכשרה כיצד להגיב במקרים של תגובה אלרגית, ועוד. המשתתפים הציעו שהקמפיין ינוהל ברשתות חברתיות ובאפליקציות ופלטפורמות דיגיטליות שבהם ילדים ונוער משתמשים (אינסטגרם, Youtube, ווטסאפ, מיוזיקלי וכיוצ"ב), ולשקול פניה למובילי דעה ברשתות חברתיות (ב-Youtube או אינסטגרם) פופולאריים בקרב ילדים ונוער עצמם כדי להעביר את המסרים.

מושב משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים

בני ובנות נוער מדברים על האופן בו הם מעוניינים ללמוד על מיניות בריאה מאנשי מקצוע במסגרות החינוך והרווחה

בני ובנות נוער שהשתתפו ביום פרלמנט הנוער⁵: אגם איבגי, עילאי אוקנין, הודיה כהן, נטע נקאש, ליאור עזר, איתן רזניק, רן שי.

מומחים: ציפי הורוביץ חזיזה, עו"ס, מרכז חינוך במרכז סיוע לנפגעות ונפגעי תקיפה מינית ואלימות בנגב (מסל"ן); אדיר חזן ונועם לוי, נציגי 'דלת פתוחה', באר שבע; ורד חיון גבריאל, עו"ס נוער באגף לשירותים חברתיים, באר שבע; דליה לב שדה, מנהלת שירות ילד ונוער, משרד הרווחה; איזבל סרי לוי, מפקחת ארצית פגיעות מיניות בילדים ונוער, משרד הרווחה.

על לימוד ושיחה עם ילדים ונוער על מיניות בריאה

השיח בנושא מיניות במוסדות חינוך ובפנימיות מתמקד לרוב בהיבטים הנוגעים למוגנות ואלימות מינית. אולם, בשנים האחרונות עלה צורך בקידום שיח פתוח על מיניות בריאה, והדגשה גם של הצדדים החיוביים והמיטיבים בתחום זה, לעומת התמקדות אך ורק בסכנות. מתן מידע אמין והדרכה מתאימה לילדים ונוער בתחומים הנוגעים למיניות בריאה ומערכות יחסים מכבדות ובטוחות חשובים להתפתחות הנער/ה, והקניית ידע וכלים בנושא יכול להגביר מודעות בקרב ילדים ונוער, לחזק את הביטחון העצמי שלהם, לסייע להם בקבלת החלטות נכונות ומתאימות, ולהפחית מקרים של היפגעות או פגיעה באחר.

יחד עם זאת, עדין לא ברור כיצד יש לעסוק בנושא של מיניות בריאה, וכיצד ניתן ללמד נושא זה, ולקדם שיח פתוח במסגרות חינוך ובפנימיות. הדיון בפרלמנט הנוער נתן אפשרות לבני ובנות נוער להביע את עמדתם בנושא והתייחס הן לשאלת ההגדרה של מהי 'מיניות בריאה' מנקודת מבטם של בני ובנות נוער, ואילו תכנים שונים נכללים תחת מסגרת זו. והן לפרקטיקה ואופן הלימוד על מיניות בריאה, ולעקרונות שחשובים עבור בני ובנות נוער לקידום שיח פתוח וכן בנושא. הדיון עסק במקום של מוסדות חינוך וגורמי רווחה בלימוד על מיניות בריאה, ובחן הצעות להעלאת מודעות לנושא של מיניות בריאה ברמה הציבורית, קיום פעילויות לימודיות בנושא בבתי ספר ובפנימיות, וכן הדגיש את התפקיד החשוב של הורים בשיח על מיניות בריאה מול ילדיהם.

⁵ קרוב ל-15 בני ובנות נוער נוספים השתתפו גם ביום ההכשרה של פרלמנט הנוער על נושא המושב.

סיכום המושב

בני ובנות הנוער המשתתפים במושב ביום פרלמנט הנוער, וגם במסגרת מפגש ההדרכה המוקדם, הביעו עמדה, לפיה יש **חשיבות רבה להגברת הפתיחות והשיח בנושא של מיניות בריאה** בקרב ילדים ונוער בישראל.

הייתה הסכמה רחבה בקבוצה, שבעוד נושאים של אלימות ופגיעה מינית זוכים לבכורה, ומקבלים דגש בשיח עם בני ובנות נוער במסגרות השונות, תכנים שעוסקים במיניות בריאה ומערכות יחסים אינם מדוברים או נלמדים בצורה מספקת. כך, עלה בקבוצה השיח המוביל בנושא של מיניות **מדגיש את האסור והמסוכן, וזונח את הפן החיובי והמיטיב**. המשתתפים ציינו, כי דרך פעולה זו מובילה לפערי ידע בקרב ילדים ונוער; גורמת לבלבול, לחץ ותסכול; מעודדת פניה למקורות ידע חיצוניים שאינם בהכרח מהימנים או מותאמים לילדים; ועלולה גם להוביל לטעויות ולפגיעה.

במסגרת פרויקט פרלמנט הנוער, בני ובנות הנוער המשתתפים למדו את הנושא, וחלקו מהחוויות והניסיון שלהם לגבי האופן המתאים ליצור שיח על מיניות בריאה. המשתתפים הסכימו, שהמונח 'מיניות בריאה' צריך להיות **מפורש בצורה מרחיבה** ולכלול, בין היתר, לימוד על מערכות יחסים ותקשורת מכבדת; יחסי מין בטוחים ומכבדים; מגדר, לרבות התייחסות לסטריאוטיפיים מגדריים לגבי 'תפקידי' נשים וגברים וההשפעה שלהם; סוגיות של נטייה מינית וזהות מגדרית; ועוד. הקבוצה עוד ציינה שלימוד על מיניות בריאה צריך להיעשות בשים לב הן להיבט הביולוגי-פיזיולוגי (לדוגמה, למידה על התפתחות הגוף), והן להיבט החינוכי-ערכי.

25

המשתתפים ציינו שאחד מהקשיים המרכזיים נוגע לתחושה של **מבוכה ואי-נעימות** שמקשה על ילדים ונוער להיפתח, ולשאול שאלות מצד אחד, ומקשה על מבוגרים להקשיב להם בצורה פתיחה ורגישה וללמד אותם בצורה חיובית, מצד שני. לאור זאת, הקבוצה ציינה, שחשוב שיהיה **מספר רב ומגוון של 'מוקדי פניה' לשיחה על מיניות בריאה** - ביניהם גורמים חינוכיים וטיפוליים, הורים, ארגונים חברתיים, בגירים צעירים, ובני ובנות נוער עצמם, ואתרי אינטרנט ואפליקציות מהימנים - כך שיתאפשר לכל ילד/ה ונער/ה לפנות לגורם המתאים ביותר עבורם. המשתתפים הדגישו במיוחד את התפקיד החשוב של הורים בנושא זה. הם ציינו שיש לקדם שיח פתוח ומשתף עם הורים בסוגיות אלו, ולספק להם הכשרה, ידע וכלים בנושא.

כמו כן, הייתה הסכמה רחבה בקרב המשתתפים, שהשיח על מיניות בריאה לא מיועד רק לבני ובנות נוער, אלא גם לילדים בגילאים צעירים יותר. המשתתפים ציינו כי היום בני ובנות נוער בגילאים צעירים מתעניינים בנושאים של מערכות יחסים ויחסי מין, ויש צורך בשינוי תפיסתי ומערכתי שיכיר במציאות הזו וייתן לה מענה. המשתתפים הדגישו כי **עבור בני ובנות נוער צעירים, העיסוק בתכנים אלו 'לא מחכה עד לשיעור'**, והיעדר ההתייחסות אליהם מוביל לכך שהם לרוב מקבלים מידע מוטעה ולא-מותאם (לדוגמה, פורנוגרפיה); חווים לחץ וחשש; ועלולים, בשל חוסר ידע והבנה, לפגוע בילדים אחרים, גם בצורה חמורה מאוד, וכן להיפגע בעצמם.

במסגרת יום פרלמנט הנוער, המשתתפים נחלקו לשתי קבוצות דיון. האחת התמקדה בשאלת התכנים החשובים בחינוך למיניות בריאה (מה לומדים?), והשנייה התמקדה

בפרקטיקות ללימוד ולשיחה עם בני ובנות נוער בנושא שיסייעו ליצור אווירה נעימה ופתוחה, ויגבירו את האמון בין הנוער לצוות המקצועי (איך לומדים?). חשוב לציין ששתי הקבוצות התייחסו בדיוניהן ללימוד על מיניות בריאה **במסגרות חינוכיות** (בתי ספר) וגם **במסגרות רווחה**. בהקשר זה, המשתתפים ציינו שיש חשיבות לכך שילד/ה יחוו ביטחון לפנות לעובדים סוציאליים בשאלות בנושא מיניות בריאה, **בייחוד כאשר מדובר בילדים המצויים במסגרות חוץ-ביתיות** (למשל, פנימיה), בהן הם תלויים יותר בגורמי מקצוע לקבלת תמיכה ומידע אמין, לעומת ילדים הגרים עם הוריהם. המשתתפים הסכימו כי במסגרות אלו, חינוך למיניות בריאה צריך שיהיה חלק אינטגרלי בפעילות החינוכית, ויש לוודא שניתן מענה מיוחד בנושא זה.

שתי הקבוצות ציינו, כי נושא זה מחייב שיתופי פעולה רבים ועבודה מאוחדת. בענין זה, הם סברו **שהשותפים המרכזיים** והרלוונטיים ביותר לעבודה הם: משרד העבודה, רווחה ושירותים חברתיים; משרד החינוך; משרד הבריאות; ארגונים חברתיים הפועלים בתחום (לדוגמא, 'דלת פתוחה'); מוסדות חינוך ורווחה (לדוגמא, בתי ספר, פנימיות, מרכזים טיפוליים); מועצות תלמידים; הורים; ובני ובנות נוער עצמם.

הצעות והתוכניות של בני ובנות הנוער:

במסגרת הדיון והיועצות עם המומחים, העלו המשתתפים מספר הצעות ותוכניות הנוגעות ללימוד על מיניות בריאה, הן ביחס לתכני הלימוד, והן ביחס לפרקטיקות השונות, ביניהם:

- **תכני לימוד על מיניות בריאה**

כפי שפורט, המשתתפים הסכימו שהמונח 'מיניות בריאה' צריך להיות מפורש בצורה מרחיבה והציעו כי תוכניות לימודיות יתייחסו לתכנים של מערכות יחסים ותקשורת; יחסי מין; מגדר, לרבות התייחסות לסטריאוטיפים מגדריים לגבי 'תפקידי' נשים וגברים וההשפעה שלהם; סוגיות של נטייה מינית וזהות מגדרית; ועוד.

המשתתפים הדגישו במיוחד את הצורך בניפוץ סטיגמות מגדריות, שמשפיעות על מערכות יחסים ועל תקשורת בקרב נוער, והציעו כי תוכניות בנושא מיניות בריאה יכללו התייחסות מעמיקה לנושאים של מגדר וציפיות חברתיות. בנוסף לכך, חלק מהמשתתפים התייחסו לסוגיה של מגדר וזהות מינית. המשתתפים הציעו להרחיב את השיח על נושאים אלו כחלק מלימוד על מיניות בריאה, כדי לקדם תפיסה מקבלת ובטוחה עבור כל בני ובנות הנוער, וכך, על תוכניות הלימוד להתייחס לא רק ליחסים 'בינו לבינה', אלא גם 'בינו לבינו' ו-'בינה לבינה'.

- **לימוד (גם) בחלוקה מגדרית**

המשתתפים ציינו, כי יש חשיבות בלימוד נושאים מסוימים הנוגעים להתפתחות ולמיניות בצורה מופרדת בין תלמידים ותלמידות, על מנת ליצור מרחב נוח יותר לחלוק ולשתף בנושאים אישיים, ולאפשר העמקה בנושאים ספציפיים (למשל, נושאים פיזיולוגיים שיותר רלוונטיים לבנים או בנות). חלק מהמשתתפים גם הציעו שההדרכה והלימוד ייעשה על ידי מדריכה אישה עבור הבנות, ומדריך גבר עבור הבנים. יחד עם זאת,

המשתתפים הדגישו שיש חשיבות לשיח משותף ולמידה משולבת, והציעו כי לאחר המפגשים הנפרדים ייערכו גם מפגשים משותפים לכולם להמשך שיח ולימוד נושאים שונים (לדוגמא, מערכות יחסים, תקשורת, ועוד).

• מגוון 'מוקדים' לפניות בנושא מיניות בריאה

המשתתפים ציינו שאחד הקשיים המרכזיים לפתח שיח על מיניות בריאה הוא המבוכה לחלוק ולשתף בנושאים אלו. הם הכירו בכך שנערים ונערות שונים ירגישו בנוח לפנות להיוועץ ולשוחח עם גורמים שונים, בשים לב לצרכים הייחודיים שלהם, נושא הפניה, תחושת הביטחון בגורמים השונים, ועוד. לכן, הייתה הסכמה רחבה בקבוצה שיש חשיבות להציע מספר מוקדים אליהם ניתן לפנות, ביניהם גורמים חינוכיים, טיפוליים, למידה מצעירים (בגירים) ומבני ובנות נוער עצמם, הורים, וכן למידה מאתרים ברשת ועל ידי אפליקציות מתאימות שכוללות מידע אמין ומותאם.

פירוט על הצעות משתתפי הקבוצה ביחס למוקדים השונים לפנייה בנושא מיניות בריאה:

1. גורמים חינוכיים:

המשתתפים טענו כי לבתי ספר יש תפקיד חשוב במיוחד בלימוד והסברה על מיניות בריאה, ושיש חשיבות להגביר מודעות לנושא זה במערכת החינוך. בהקשר זה, המשתתפים הציעו שבית הספר ישמש מקום לקידום פעילויות למידה ייחודיות בנושא של מיניות בריאה (ר' פירוט מטה), ויקדם אווירה פתוחה ונעימה לדיון בנושאים אלו.

חלק מהמשתתפים התייחסו לכך, שיתכן קושי לשיח על מיניות בריאה במסגרות חינוך דתיות או בקבוצות אוכלוסייה שונות (למשל, מגזר ערבי, חרדי, ועוד). על מנת להקל על לימוד תכנים אלו, הוצע כי הלימוד יתבצע בצורה מקצועית ורגישה על ידי איש/אשת חינוך מאותה הקבוצה.

בנוסף לכך, המשתתפים גם התייחסו לחשיבות של הימצאות פרסומים וחומרי מידע בבית הספר. כך, הוצע שבתי ספר יתלו עלוני מידע ('פליירים') על שירותים ממשלתיים וגורמי מקצוע (למשל, עובדים סוציאליים) וארגונים רלוונטיים שיכולים לתת מענה בנושאי מיניות בריאה.

2. גורמים טיפוליים:

המשתתפים ציינו, כי ילדים ונוער שנמצאים במסגרות חוץ-ביתיות צריכים לקבל מענה מיוחד מגורמי מקצוע בנושאים של מיניות בריאה. לצורך כך, מהמשתתפים הציעו כי ילדים ובני נוער במסגרות אלו יקבלו סיוע מוגבר וליווי צמוד במקרים שמתעוררים אצלם שאלות בנושא מיניות.

בנוסף לכך, חלק מהמשתתפים סברו שבעוד שיש חשיבות במעורבות ושותפות של הורים בנושא של מיניות בריאה, חשוב לוודא שנושא זה הוא חלק חובה מהתוכנית החינוכית של ילדים ונוער במסגרות חוץ-ביתיות.

3. למידה מצעירים בגירים

מרבית המשתתפים ציינו, כי היו מעדיפים ללמוד על נושאים הנוגעים למיניות בריאה מאדם צעיר, כך שיהיה להם יותר קל להתחבר ולדבר איתו/ה.

לצורך כך, הם הציעו לקיים פרויקט עירוני, בשיתוף משרד החינוך ו/או ארגונים חברתיים, במסגרתו יתקיימו פעילויות על מיניות בריאה בבית הספר בהנחיית צעירים (בגירים) בעלי ידע והכשרה בנושא, שיהוו מעין דמות 'אח/ות גדול/ה'. המשתתפים העדיפו שאותו גורם לא יהיה מורה בתוך בית הספר, כדי לאפשר פתיחות רבה יותר ולהפחית מבוכה, אך גם הדגישו שחשוב שהקשר עמם יהיה מתמשך, ולא חד-פעמי. לכן, הוצע לקיים במסגרת הפרויקט מספר מפגשים עם אותו המנחה, כדי לבנות אמון מול התלמידים, וכן כי בסוף הפרויקט יינתן לתלמידים פרטי יצירת קשר עמו או עם ארגון רלוונטי להיוועצות ושיחה במקרים פרטניים.

הצעה נוספת שהועלתה על ידי חלק מהמשתתפים היא למידה מצעירים בגירים בשיטה של 'סיפורים אישיים' בנושאים הנוגעים למיניות (למשל פגיעה מינית, מגדר, זהות מינית ועוד). המשתתפים ציינו, שבנושאים שקשורים למיניות, יש קושי להסתפק רק בלימוד תיאורטי, ויש ערך לשמיעת חוויה אמיתית, לרבות ההתלבטויות, התחושות והרגשות השונים, הקשיים, דרכי ההתמודדות והלקחים שהופקו.

4. למידה מבני ובנות נוער ('נוער לומד מנוער')

חלק מהמשתתפים הציעו לערוך פעילויות למידה על מיניות בריאה בשיטה של 'נוער לומד מנוער'. לצורך כך, בני ובנות נוער מטעם מועצת התלמידים ייזמו פעולות חינוכיות והסברתיות בבית הספר. המשתתפים הציעו כי נציגי ונציגות מועצת תלמידים המעוניינים בכך יעברו הליך הכשרה ולמידה בנושאים של מיניות בריאה, מגדר וזהות מינית, ותקשורת ומערכות יחסים כדי לשמש נציגים לנושא בבית הספר, להעביר פעילויות בכיתה, ולהיות מוקד 'בגובה העיניים' עבור חבריהם.

יחד עם זאת, חשוב לציין שהנושא של למידה על מיניות בריאה מבני ובנות נוער בעצמם היה נתון במחלוקת בקרב הקבוצה. חלק מהמשתתפים העדיפו לערוך פעילויות בנושאים אלו על ידי מישהו בגיר, בעל ידע והכשרה בנושאים אלו. משתתפים אלו ציינו, כי בני ובנות נוער עשויים שלא להרגיש בנוח לחלוק עם חבריהם בנושאים הנוגעים למיניות, וכי בכל מקרה יש צורך לוודא, שאם בני ובנות נוער מעבירים פעילויות בנושאים אלו, הם יקבלו הכשרה מתאימה וליווי צמוד על ידי גורם מקצועי, וכי יתקיימו פעילויות נוספות על ידי גורמים מקצועיים.

5. הורים:

הייתה הסכמה רחבה בקרב הקבוצה שעל אף שיש קושי 'להגיע' אל הורים באמצעות סדנאות ופעילויות, חשוב לוודא שהם מעורבים ומודעים לנושאים של מיניות בריאה, וזאת כדי לאפשר ליצור ערוץ תקשורת פתוח בינם לבין הילדים (בהקשר זה חלק מהמשתתפים ציינו שככל שההורים מתחילים לדבר על הדברים בגיל צעיר יותר, כך יהיה יותר קל לילד/ה לפנות שוב בשאלות בגיל ההתבגרות).

לצורך רתימת ההורים לנושא, המשתתפים הציעו לפתח סדנאות ייעודיות להורים בנושאים הנוגעים למיניות, במסגרתן יועברו להם ידע על מיניות בריאה והמציאות של ילדים ונוער כיום, וכן כלים ומיומנויות שיאפשרו שיח פתוח וכן עם ילדיהם. חלק מהמשתתפים גם התייחסו לכך שהסדנאות יוכלו לתת להורים תמיכה בהתמודדות שלהם עם נושאים אלו, והזדמנות לשאול שאלות.

6. למידה ברשת:

המשתתפים ציינו, כי ילדים ונוער כיום פונים לרשת לחיפוש מידע וידע בתחומים שונים, ובפרט בנוגע למיניות. חלק מבני ובנות הנוער חשים מבוכה לשתף אחרים, ומעדיפים מענה 'אנונימי' באינטרנט או אפליקציות. יחד עם זאת, המשתתפים הביעו חשש שמרבית התכנים המצויים ברשת כיום אינם אמינים, ואף מטעים ומזיקים. לצורך כך, הוצע לפתח אתר אינטרנט ייעודי ו/או אפליקציה שתציע מידע אמין, נגיש וזמין, וכן מענה לבני ובנות נוער (גם באופן אנונימי).

המשתתפים הדגישו שיש לוודא שהאתר או האפליקציה מפורסמים וידועים בקרב ילדים ונוער, וכי לצד דרך פעולה זו יישמרו ויפותחו גם מענים 'אנושיים' (כפי שפורט למעלה).

בתי הספר שהשתתפו בפרויקט פרלמנט הנוער 2019

נציגי מועצת נוער רשותית, עיריית רהט

בית הספר מקיף א' ע"ש מנצ'ל, באר שבע

בית הספר מקיף ג', באר שבע

בית הספר מקיף ו' ע"ש קוהל, באר שבע

בית הספר מקיף ז', בית הספר הרב-תחומי רמות ע"ש ניומן, באר שבע

בית הספר אולפנת אמית אוריה ע"ש דייקמן, באר שבע

בית הספר מקיף דתי אמית, באר שבע

בית הספר אמית טכנולוגי דתי ע"ש איליין סילבר, באר שבע

בית הספר המכללה הטכנולוגית של חיל האוויר, באר שבע

בית הספר מקיף ע"ש דוד טוביהו, באר שבע

בית הספר מקיף ע"ש יצחק רבין, באר שבע

בית הספר מקיף ע"ש יצחק רגר, באר שבע

בית הספר מקיף הרכס ע"ש משה זילברמן, באר שבע

המועצה לשלום הילד

כתובת: קמפוס חרוב לילדים, האוניברסיטה העברית, הר הצופים,
ת.ד 24100, ירושלים.

טלפון: 02-6780606

פקס: 02-6790606

דוא"ל: ncc@children.org.il

אתר: <https://www.children.org.il/>

פייסבוק: <https://www.facebook.com/ShlomHayed/>

פרלמנט הנוער של המועצה לשלום הילד הוא פרויקט חדשני וייחודי לשיתוף בני ובנות נוער בהליכי קביעת מדיניות, ומתן אפשרות לדיאלוג משמעותי עם משרדי ממשלה וקובעי מדיניות בנושאים הנוגעים לחייהם.

המטרה של פרלמנט הנוער היא להוביל שינוי עומק בהליכי החקיקה וקביעת המדיניות בישראל באופן שמכיר בזכות של בני ובנות נוער - מקבוצות אוכלוסיה מגוונות - להשתתף, להביע את עמדתם, ולהשפיע על נושאים הנוגעים לחייהם, והכל ברוח אמנת האו"ם בדבר זכויות הילד.

פרלמנט הנוער הושק לראשונה ב-2018 במטרה להפוך לתוכנית מתמשכת ברמה הארצית ולחשוף את הפוטנציאל הטמון בהליכי שיתוף נוער. פרלמנט הנוער מתקיים בנגב, ושותפים לו למעלה מ-100 בני ובנות נוער מאזור באר שבע ורהט ומשרדי ממשלה שונים שעבודתם נוגעת לחייהם של ילדים ונוער בישראל.

המועצה לשלום הילד

כתובת: קמפוס חרוב לילדים, האוניברסיטה העברית, הר הצופים, ת.ד. 24100, ירושלים.

טלפון: 02-6780606 פקס: 02-6790606 דוא"ל: ncc@children.org.il

אתר: <https://www.children.org.il/>

פייסבוק: <https://www.facebook.com/ShlomHayeled/>

המועצה הלאומית לשלום הילד
Israel National Council for the Child
المجلس الوطني لسلامة الطفل

